

Eğitim Programları ve Hedefler Taksonomisi

DOÇ. DR.MEHMET ERDOĐAN
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Kazanımlar

- Planlanan ve düzenlenmiş yaşantılar yolu ile kazandırılması kararlaştırılan bilgi, beceri, tutum, değer ve davranışlar.
- *Uzak (hedefler) kazanımlar,*
- *Genel (hedefler) kazanımlar*
- *Dersin (hedefler) kazanımları – Özel kazanımlar*

□ *Uzak (hedefler) kazanımlar,*

- devletin politik felsefesini yansıtır
- Uzak hedefler toplumun politik felsefesini, anayasa doğrultusunda varmak istediği konumu gösteren hedeflerdir.
- Milli Eğitimin amaçları (ulusal eğitim felsefemiz) uzak hedef olarak nitelendirilebilir.
- Eğitimin genel hedefleri saptanırken yol göstericidir.
- politik felsefemize dönük ideale uygun bir toplumun muhtaç olduğu insan

Örnek

Milli Eğitim Temel Kanununun 2. Maddesinin son fıkrasında, Türk milli eğitiminin uzak hedefi şöyle belirlenmektedir:

- Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı yapmaktır (Özçelik 1989).

□ *Genel (hedefler) kazanımlar*

- devletin eğitim felsefesini içerir.
- eğitimin genel hedefi & okulların genel hedefi
- Genel hedefler, uzak hedeflere oranla daha **somutturlar**.
Bunlar bir bakıma uzak hedeflerin, dönemin, toplumun, birikik kültürün yani geçmişin özelliklerine bağlı yorumu ya da tanımı gibidirler.

Örnek

İlköğretim için;

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olabilmek için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek.
2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayat ve üst öğrenime hazırlamak (MEB İlköğretim Okulu Programı 1995).

-
- Genel hedefler zamana bağlı değişimler de gösterirler.

Örneğin

- **Sanayi Toplumu** için genel hedef;
 - ▣ Okuma yazma oranını artırma
- **Bilgi toplumları** için genel hedef;
 - ▣ Bilgisayar okur yazarlığı becerilerini kazandırma

olarak söylenebilir.

□ *Dersin (hedefler) kazanımları* – Özel kazanımlar

- Ders veya kursta öğrenciye kazandırılması planlanan nitelikler
- Bir öğrencinin yetiştirilmesi için gerekli eğitim durumlarınının kararlaştırılmasında ve değerlendirilmesinde kullanılan hedef sözcüğü özel hedefleri ifade etmektedir.

Kazanımların belirleyicileri nelerdir?
Temelleri neye dayanır?

Kazanımların belirleyicileri

□ Toplum

- Türk toplumunda var olan sorunların bilinmesi ve bu sorunları çözecek insan gücünün yetiştirilmesi

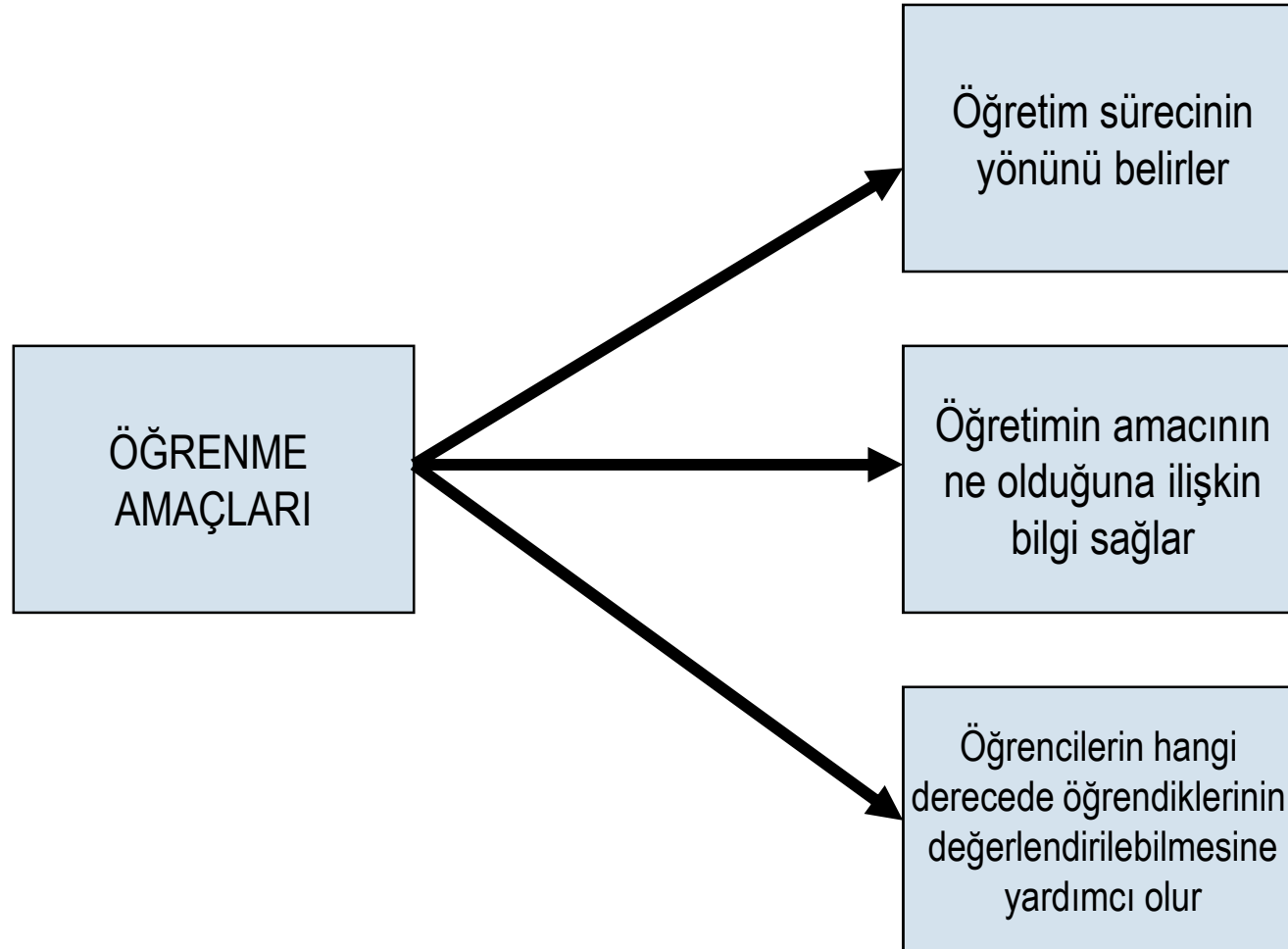
□ Birey

- Bireyin doğum ile birlikte getirdiği bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özellikleri vardır. Bu özellikler kazandırılacak davranışları belirler.

□ Konu alanı

- Biyoloji, fizik, kimya, matematik, sosyal bilgiler...vb

Amaçların belirlenmesi neden gereklidir?

-
- Öğretim ortamlarının seçimi ve düzenlenmesi
 - Kullanılacak strateji, yöntem, araç-gereç ve materyallerin belirlenmesi
 - Öğrencilerin güdülenmesi
 - Öğrenci başarısının belirlenmesi
 - Ölçme araçlarının geliştirilmesi

Öğrenme amaçları nasıl ifade edilmeli?

...“*solunum sistemi*” konusunu işleyen öğrenciler solunum sistemi ile ilgili organları ve işlevlerini bildiklerini nasıl belirteceklerdir?

...matematiksel dört işlemlerden “*çarpma*” işlemini öğrendiklerini nasıl göstereceklerdir?

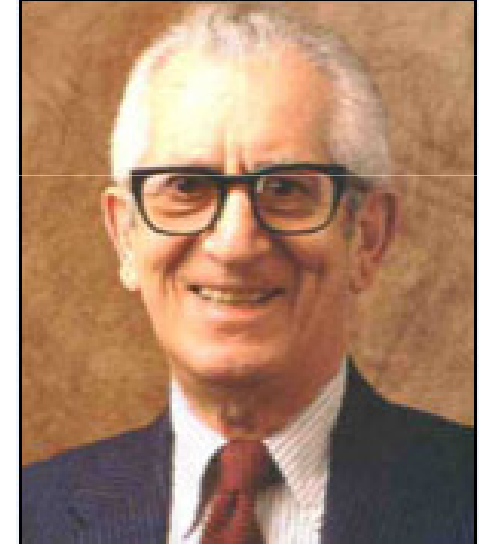
...beden eğitimi dersinde “*basketbolda turnike*”yi öğrendiklerini nasıl göstereceklerdir?

Kazanımların Öğrenme Alanlarına Göre Sınıflandırılması

Öğrenme Kazanımlarının Yazılmasında Bloom'un sınıflandırılmasından yararlanılmaktadır.

- Benjamin Bloom'un düşünme düzeyleri sınıflaması ile öğrenme kazanımlarını yazmak kolaylaşmıştır.
- Bloom, düşünme davranışlarını en basit düzeyden (bilgiyi hatırlama), en yüksek düzeye (değerlendirme) doğru aşamalı bir şekilde sınıflanmıştır.
- Bu sınıflama daha karmaşık kavrama düzeyine ulaşabilmek için bizim var olan öğrenmemizi nasıl inşa edeceğimizi tanımlar.
- Bu sınıflamada her bir basamağa geçiş, öğrencinin daha altta bulunan basamağı başarı ile geçmesine bağlıdır.

- **Taksonomi:** İstendik davranışların basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, birbirinin önkoşulu olacak şekilde aşamalı sıralanması.

- İstendik davranışlar üç grupta sınıflandırılabilir;
 - Bilişsel alan,
 - Duyuşsal alan ve
 - Devinişsel / Psikomotor alan
- *Bilişsel Alan* (Bloom, 1956): zihinsel öğrenmelerin çoğunlukta olduğu alandır
- *Duyuşsal Alan* (Karthwohl, 1964): sevgi, korku, ilgi tutum gibi duygusal yönlerin baskın olduğu alan.
- *Devinişsel Alan* (Grobman, 1970): zihin ve kas koordinasyonu gerektiren becerilerin baskın olduğu

Bilişsel alan	Duyuşsal Alan	Devinişsel Alan
1. Bilgi Kavramlar ve olgular bilgisi Araç-gereç bilgisi Sınıflama ve kategoriler bilgisi Ölçütler bilgisi Yöntem bilgisi İlke ve kuramlar bilgisi	1. Alma Farkında olma Almaya isteklilik Kontrollü-seçidi dikkat	1. Algılama Duyuşsal uyarılma İşaret seçme Çevirme
2. Kavrama Çevirme Yorumlama Öteleme	2. Tepkide bulunma Uysal davranma Karşılık verme isteği gösterme Karşılık vermekten tatmin olma	2. Kurulma Zihinsel kurulma Bedensel kurulma Duygusal kurulma
3. Uygulama	3. Değer verme Bir değeri kabullenmişlik Bir değere düşkünlük Adanmışlık	3. Klavuzla yapma Taklit (klavuzla beraber yapma) Deneme (kendi kendine yapma)
4. Analiz Ögelere dönük analiz İlişkilere dönük analiz Örgütleme ilkelerine dönük analiz	4. Örgütleme Değeri kavramsallaştırma Değer sistemine katma	4. Mekanikleşme
5. Sentez Bir plan yada işlemler takımı önerisi ortaya koyma Soyut ilişkiler takımı geliştirme	5. Kişilik haline getirme Davranış ölçütü haline getirme Karakterlenme	5. Beceri haline getirme Kararsızlığı giderme Otomotik icra
6. Değerlendirme İç ölçütlere göre değerlendirme Dış ölçütler göre değerlendirme		6. Uyum (duruma uyma) 7. Yaratma

Robert Mager, yeterliliğe dayalı kazanım yazma

Bölümler	Açıklama	Örnek
Davranış <i>(Neyi yapacak?)</i>	Öğrencinin yapması beklenen; öğrencinin amaca ulaştığının bir göstergesi olarak öğretmenin kabul edeceği istendik öğrenci davranışı	Ankara'nın komşu illerini listeleme
Koşul <i>(Hangi şartlar altında yapacak?)</i>	Davranışın hangi koşullar altında yapılacağı veya yapılmasının beklendiği	Verilen bir dizi il arasından.... (örn. notlara bakmadan, verilen bir haritadan...vb)
Ölçüt <i>(Ne kadar iyi olacak?)</i>	Kabul edilebilir öğrenci performansının ifadesi veya standardı	Komşu illerin tamamının doğru olarak işaretlenmesi / listelenmesi (örn: beş maddeden dördünü; en az %85'ini...vb)

1. Bilişsel Alan

- Bilgiyi tanıma hatırlama; onun üzerine işlemler yapma, örneğin kavramlar, genellemeler ve kuramlar geliştirme ve bütün bunları denetleme sürecinde yansıyan yeterlikler
- Düşünceye dayalı eğitim kazanımlarının sınıflandırılması ve düşünce sistemini ortaya koymaya yardımcı olur
- Zihinsel öğrenmelerin olduğu alan; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme

Bilişsel Alan;

1. Bilgi (hatırlama)

Terimler bilgisi

Olgular bilgisi

Araç-gereç bilgisi

Sınıflamaların bilgisi

Ölçütlerin bilgisi

Yöntemlerin bilgisi

İlke ve genellemeler bilgisi

Kuramların ve yapıların bilgisi

2. Kavrama

Çevirme

Yorumlama

öteleme

3. Uygulama

4. Analiz

Öğelerin analizi

İlişkilerin analizi

5. Sentez

Özgün bir iletişim muhtevası
oluşturma

Bir plan yada işlemler takımı
oluşturma

6. Değerlendirme

İç ve dış ölçütlere göre
değerlendirme

1.1. Bilgi (belleme ve hatırlama)

- Ezber öğrenme
- Olgu, ilke ve terimlerin hatırlanmasını içerir
 - Gösterilen bir nesnenin ismini söyleme
 - Belirli bir nesneyi bir dizi nesne arasından seçip işaretleme
 - Bir kavramı tanımlama
 - Bir nesne ya da olgu ile ilgili bazı özellikleri görünce hatırlama, betimleme, listeleme...vb

1.2. Kavrama

- Önceden öğrenilenlerin yeni bir biçimde yeni bir düzenleme ile sunulması
- Bilgi düzeyinde kazanılan davranışların öğrenci tarafından özümsemişi, kendine mal edilmesi ve anlamının yakalanması söz konusudur.
- Bilginin transfer edilmesi söz konusudur.
 - Yeni bir anlatım biçimine çevirme, kendine has bir şekilde tarif etme
 - Grafiğini çizme,
 - Bir grafiği yazılı veya sözlü olarak açıklama,
 - Bir olgunun nedenini, niçinini, nasıl ve niye olduğunu kendi cümleleri ile açıklama,
 - Örnek verme...vb

1.3. Uygulama

- Daha önce öğrenilen kuramsal ifade ve genellemelerin yeni durumlarda kullanılması
- Bilgi ve kavrama basamağında kazanılanlara dayanarak, yeni bir problemin çözümünü sağlamak.
- Bir problemin çözümü ile ilgili olarak; problemin çözümüne ilişkin ilkeleri ve yolları belirleme, önerilenlerin arasından seçip işaretleme, problemi belirleyip yazma, problem ile ilgili veri toplama...vb.

1.4. Analiz

- Bir sistem veya bütünün işleyiş ve yapısının anlaşılması için o bütünün öğelerini ayırma

1.5. Sentez

- Yeni bir bütün oluşturma ve parçaları bir araya getirme
- Öğelerin belli ilişki ve kurallara göre birleştirip yeni bir bütün oluşturma işlemi.
- Toplumsal sorunları çözmede yeni bir strateji geliştirme, yeni bir plan oluşturma, veya yeni bir ilke geliştirme.

1.6. Değerlendirme

- Ölçme sonuçlarını bir ölçüte vurup, bir yargıya varma süreci.
- Belirli bir iş, metot, çözüm ya da ürünün değeri hakkında belirli ölçütler kullanarak yargıda bulunma
- Belirli bir görüş ya da öneriyi eleştirme

2. Duyuşsal Alan

- Bir nesne, bir olay, bir konuya karşı ilgi tutum, tavır ve duygu gibi eğilimleri içerir
- Sevgi, korku, ilgi ve tutum gibi duygusal alanların baskın olduğu alan: alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve kişilik haline getirme

Duyuşsal Alan

1. Alma

Farkındalık

Almaya isteklilik

Kontrollü yada seçici dikkatlilik

2. Tepkide Bulunma

Uysal Davranma

Karşılık verme isteğinde bulunma

Karşılık vermekten tatmin olma

3. Değer verme

Bir değeri kabullenmişlik

Bir değere düşkünlük

adanmışlık

4. Örgütleme

Değerleri ile uyumlaştırma

Değer sistemine katma

5. Kişilik haline getirme

Davranış ölçütü haline getirme

Karakterlenme

2.1. Alma

- Bilişsel alandaki bilme (hatırlama) ile bu düzey iç içedir.
- Bir durumun hatırlanması için farkındalık gerekmektedir.
 - Farkıda olma ve almaya açık olma

2.2. Tepkide Bulunma

- Kişi uyarıcılara bilinçle tepkide bulunur ve onlarla ilgilenir.
 - Razi oluş,
 - gönüllü oluş,
 - zevk alış
- Öğrencinin derse aktif katılmaya istekli oluşu

2.3. Değer verme

- Bir davranış, olay veya olguya önem verme, bir değeri diğerine tercih etme ve bir değeri kendini adar
- Kişinin uyarıcılara karşı nasıl bir tepkide bulunacağı bu basamak ile ilgilidir.
- Tutum, inanç ve değerler bu basamağın kapsamındadır.
 - Takdir etme
 - Kabullenme
 - Önemseme
 - Tercih etme
 - Manevi destek olma...vb

2.4. Örgütleme

- Kişi yeni değerler ve duyuşsal alanla ilgili yeni örüntüler oluşturur.
- Hem başkalarında oluşturulan değerleri hem de kendisince benimsediklerini irdeler.
- Değerler arasındaki karşılıklı ilişkileri tespit eder, davranışlarını belli bir değer sistemine adapte etme
- Aralarındaki ilişkiye bakar.

2.5. Bir değer yada değerler bütününe nitelenmişlik

- Kişinin davranışları onun karakterini ve değer yargılarını yansıtır.
- Kişi yaşamı boyunca geliştirmiş olduğu duyuşsal özellikleri, bu basamakta hem tutarlı olmuş, hem de kapsamı bakımından genişlemiş ve zenginleşmiştir.
- “her zaman, her durumda sürekli olarak yapma, savunma, gözden geçirme, hizmet etme, çözme ve kullanma”

3. Devinişsel / Psikomotor Alan

- Belirli fiziksel hareketlerin belli bir sıraya göre doğru, hızlı ve otomatik olarak yapılması sonucunda ortaya çıkan davranışlar
- Zihin ve kas koordinasyonu gerektiren becerilerin baskın olduğu alan
- Öğrenci kaslarını, vücut organlarından birini ya da bir kaçını ya da tümünü kullanarak bazı davranışları ortaya koyması

Devinişsel Alan

1. Algılama

Duyuşsal uyarılma

İşaret seçme

Çevirme

2. Kurulma

Zihinsel kurulma

Bedensel kurulma

Duygusal kurulma

3. Klavuzla Yapma

Taklit

Deneme

4. Mekanikleşme

5. Beceri Haline Getirme

Kararsızlığı giderme

Otomatik icra

6. Uyum (duruma uyma)

7. Yaratma

3.1. Algılama (yorumlama)

- Davranış örüntülerinin, modellerinin tümünü bir yada bir çok duyu organı yoluyla farketme söz konusudur.

3.2. Kurulma

- Kişi doğru becerinin nasıl yapıldığını önce dikkatlice izler, sonra o davranışı yapmak için vücudu istenilen konuma getirir.
- Belli bir davranış için vücudu, organları yada her ikisini birlikte, istenilen davranışın gerektirdiği biçime getirme

3.3.Kılavuz denetiminde yapma

- Bir işlemi veya bir eylemi, işlem basamaklarını dikkate alarak öğretmenle yada usta ile beraber yapma.
- Ardından, öğrenci modelini, örneğini, yapılanları göz önüne alarak kendi kendine yapmaya yönelir.

3.4. Mekanikleşme

- Öğrenilmiş bir tepkinin davranış haline gelmesi
- Bir becerinin kendi başına hiç kimseden yardım alınmadan yapılması

3.5. Beceri haline getirme

- Uygulanacak becerinin otomatikleşmiş olarak, tereddüt edilmeksizin çok iyi, çok rahat ve kolay bir şekilde ve kas kontrolü ile yapılması
- Bir davranışı kendi başına hiç kimseden yardım almadan, o işin gerektirdiği nitelikte yapar.
- Hem gereken nitelikte hem de belirtilen zamanda işi yapıp ortaya koyar.

3.6. Uyma

- Önceden kazanılan beceriler, yeni durumlara uygulanır
- Beceri haline getirme basamağında kazanılan davranışlar, devinişsel özellikleri ağır basan yeni bir problem durumu kolayca uygularlar.
- Kişi bir iki deneme yapabilir, fakat yeni durumda tek başınadır. Ona yardım eden, yol gösteren yoktur.

3.7. Yaratma

- Önceden öğrenilen davranışlar kullanılarak yeni, özgün bir motor davranış geliştirilir.
- Bu basamak bilişsel alanın sentez ve duyuşsal alanın nitelenmişlik alanı ile iç içedir.
- Yeniden ortaya koyma, benzeri olmayanı yapma gibi benzeri olmayan davranış örüntüsü oluşturma işidir.